

Χάρης Κοντοσφύρης

Δύση

20 Οκτωβρίου – 27 Νοεμβρίου 2010

Πολιτιστικό Κέντρο «Λεωνίδα

Κανελλόπουλος», Ελευσίνα

Επιμέλεια έκθεσης: Λουΐζα Καραπιδάκη

Γλυπτική ανατομία πορτρέτου: Σπύρος Λισγάρας

Διαδράσεις ήχου και εικόνας: Πέτρος Βρέλλης

Χορηγός τεχνικής υποστήριξης: Γιάννης Μαλατάνης

Οι επισκέπτες θα μπορούν να δανειστούν στα σπίτια τους έργα της έκθεσης για ένα μήνα.

Λόγος Παράλληλος

Υπάρχει το εύκολο, το προφανές, αυτό που αντιστοιχεί στις αισθήσεις και το θυμικό, αυτό δηλαδή που χάνεται τάχιιστα αφήνοντας ελάχιστα ίχνη.

Το άλλο κινητοποιεί το είναι μας –διάνοια, ψυχή, καρδιά– ισορροπεί στο χθες και στο σήμερα, στο φαινομενικό και στο πραγματικό, στο διανοητικό και στο θυμικό, στο προσωπικό και στο συλλογικό, είναι αυτό που προσθέτει τελικά στο φτωχικό μας παγκάρι ατομική και συλλογική αυτογνωσία.

Ενέργειες ακόμη που συμβάλλουν στην επανασχηματοποίηση του ατομικού και συλλογικού εγώ είναι πολύτιμες, ιδίως όταν επιτυγχάνονται μέσω της βασάνου και του μόχθου αυτών που μπορούν να αισθάνονται το παρελθόν ως ζώσα πραγματικότητα.

Οι κοινωνίες μας είναι ασταθείς, χαοτικές, πάλλονται και ανασχηματίζονται διαρκώς. Μέγα ζητούμενο να πραγματοποιηθεί αυτή η διαδικασία μέσα σ' ένα περιβάλλον διαχρονικών αξιών.

Αυτό συμβαίνει όταν το προφανές και εύκολο παραμερίζονται και τη θέση τους καταλαμβάνει ο ολικός στοχασμός.

Η σχέση της πόλης της Ελευσίνας και των εργοστασίων είναι σαν ένα μακρύ οδοιπορικό. Αυτή η διαδρομή όμως καθόλου δεν μας βοήθησε, ως πόλη και ως άτομα, να εξάγουμε συμπεράσματα χρήσιμα για την παρούσα αλλά και την μελλοντική ζωή, εντός της πόλης.

Χρειάζεται να γίνουν πολλά και σημαντικά για να μπορέσει η Ελευσίνα να αποκτήσει ταυτότητα σύγχρονη και αδιαμφισβήτητη.

Η Δύση του Χάρη Κοντοσφύρη συμβάλλει στον πλουτισμό του ταμείου της αυτογνωσίας μας μ' έναν διαυγή και διεισδυτικό τρόπο.

Η οικία Πατρινού και οι άνθρωποι-σύμβολα εκείνης της εποχής, με το αποτύπωμά τους δυσδιάκριτο σήμερα, λειτουργούν μέσω της έκθεσης ως ζωντανή μνήμη, ανατέμνουν την ιστορία και φωτίζουν την πορεία μας μέσα στον χρόνο αποκαλύπτοντάς μας κρυμμένα μυστικά, τα οποία παρόλο που ήταν μπροστά μας δεν τα βλέπαμε, γιατί δεν θέλαμε ή δεν μπορούσαμε.

Γαβριήλ Καμπάνης

Πρόεδρος Πολιτιστικού
Οργανισμού Δήμου Ελευσίνας

Για μια έκθεση που δεν θα γίνει ποτέ;

Ο Χάρης Κοντοσφύρης οργανώνει μια έκθεση σε ένα χώρο που «δεν υπάρχει». Στην πραγματικότητα αρνείται ο ίδιος την ύπαρξή του και οργανώνει την φυγή του στο παρελθόν. Το κτίριο του «Λ. Κανελλόπουλος», πρώην οικία Πατρινού, σημερινή Kunsthall της πόλης, ξαναγίνεται σπίτι και επανέρχεται στην αρχική του λειτουργία.

Έχουμε λησμονήσει ή δεν ξέραμε ποτέ για το τελετουργικό της ανέγερσης του σπιτιού της ζωής μας. Είναι κάτι που μας διαφεύγει, αφού ο παρών χρόνος είναι καταλυτικός, αφήνοντας μικρές μόνο γωνίες για την παρούσα μνήμη. Μόνο όταν πλήττονται ή γκρεμίζονται τα θεμέλιά του, τότε και μόνο τότε, ανακαλύπτουμε τι κρυβόταν ή τι αλλόκοτο φυλασσόταν στα πέτρινα σπλάχνα του.

Ο Χάρης Κοντοσφύρης οργάνωσε την επίθεσή του στα θεμέλια της οικίας Πατρινού και μπήκε στα πιο βαθιά φρεάτια της ξεχασμένης μνήμης, φανερώνοντας μια σπάνια συλλογή από ανθρώπινες ιστορίες, πολλές φορές ανατριχιαστική, αλλά τόσο κοινή στους κατοίκους της βιομηχανικής μας πόλης.

Οι μνήμες αυτές από τις περιγραφές των απόγονων του Πατρινού, διευθυντή της εταιρείας TITAN με έργο δημιουργικό και καινοτόμο για την τσιμεντοβιομηχανία, γίνονται για τον Κοντοσφύρη η πλαστική ύλη της εικαστικής του έκφρασης.

Τα ηχητικά περιβάλλοντα-μαρτυρίες και οι γλυπτικές εγκαταστάσεις τοποθετημένες σε σημεία και εσωτερικά δωμάτια του Λ. Κανελλόπουλος, είναι οι αποκαλυπτικές αλήθειες μιας ιστορίας, για πολλούς θλιβερή, μα για τον καλλιτέχνη, που στέκει μακριά από την αποξηραμένη επιφάνεια της σκέψης, αυτή η θλιβερότητα είναι που φέρει την σφραγίδα της Αλήθειας.

Η έκθεση *Δύση* είναι ο δικός του μύθος, καρπός σκέψης και συνεχούς έρευνας, που διαπλέκεται με την κοινωνία και το πεπρωμένο του μεμονωμένου ανθρώπου και γίνεται εξουσία της στιγμής, η δικιά του πρόταση, που προκαλεί, όχι με τα φαντάσματα του παρελθόντος αλλά με οτιδήποτε σήμερα φαντάζει πέτρινο, συμβατικό και ακινητοποιημένο.

Ευχαριστώ τον καλλιτέχνη για την εξαιρετική του παρουσία στο Λ. Κανελλόπουλος και όσους συνέβαλαν στη δημιουργία αυτού του γεγονότος και ξέρω ήταν πολλοί. Πολλές ευχαριστίες στην οικογένεια Πατρινού που δέχτηκαν την πρόκληση της μνήμης και συμπλήρωσαν ένα σημαντικό μέρος στο βιβλίο αυτού του κτιρίου.

Σκιάνης Γιώργος

Υπεύθυνος λειτουργίας «Λ. Κανελλόπουλος»

Η ανάμνηση του μέλλοντος

Η εικαστική παρέμβαση του Χάρη Κοντοσφύρη στο Πολιτιστικό Κέντρο «Λεωνίδας Κανελλόπουλος» της Ελευσίνας, με τον συμβολικό τίτλο *Δύση*, πραγματεύεται την μικρο-ιστορία του χώρου αλλά και την κοινωνική ιστορία του τόπου.

Ο καλλιτέχνης μετατρέπει προσωρινά το πολιτιστικό κέντρο της Ελευσίνας, ένα χώρο ευρύ κοινού, σε οικία και συγκεκριμένα σε «οικία Πατρινού», χάριν του πρώτου ενοίκου της, Ανδρέα Πατρινού. Έτσι αποκαλούν, ακόμη και σήμερα στην Ελευσίνα, το λιτό διώροφο κτήριο, έργο Γερμανού αρχιτέκτονα κατά την περίοδο του Μεσοπολέμου, κατοικία του πρωτοπόρου τεχνικού διευθυντή του εργοστασίου της Εταιρείας Τιτάν που, κατά κάποιον τρόπο, αποτέλεσε και κέντρο της κοινωνικής και πολιτισμικής ζωής της πόλης. Ένας ιδιαίτερος χώρος, στον οποίο διαδραματίστηκαν γεγονότα με ανθρώπινες καλές και κακές στιγμές, δόξες και ήττες, μέχρι την δύση του που επήλθε ταυτόχρονα με την δύση του Ανδρέα Πατρινού.

Μέσα στο σπίτι των 300 τ.μ., με μια φαντασιώδη αφαιρετική παρέμβαση, επανέρχονται ίχνη της πρότερης ζωντανίας και αναβιώνουν στιγμές της παιδικής και εφηβικής μνήμης. Τα βιώματα του παρελθόντος θίγονται μέσα στο σκοτάδι του κενού που άφησε ο χρόνος, με τοιμενένια δημιουργήματα που λειτουργούν σαν μικρές παραπομπές από την καθημερινή ζωή ή με ήχους, τις φωνές των αλλοτινών ενοίκων του σπιτιού. Ο Κοντοσφύρης οδηγεί τον επισκέπτη στην περιπέτεια της εξερεύνησης μέσα στο σκοτάδι και της περιπλάνησης που βιώνεται ατομικά, στην αγωνία της ανακάλυψης και, εν τέλει, στον επαναπροσδιορισμό της έννοιας του βιώματος.

Ο χώρος πολιτισμού μεταμορφωμένος στην αρχική του χρήση «προβάλλει» μνήμες και εισάγει –με ποικίλους φευγαλέους υπαινιγμούς– τον επισκέπτη του «σπιτιού» σε ένα είδος πνευματικής περιπλάνησης χωρίς συναισθηματικές επιβολές. Οι πρώην εκθεσιακοί χώροι, με τα μεγάλα περάσματα και τα εκθεσιακά ανοίγματα, μετασχηματίζονται σε «ενδιάμεσοι» καθώς επανακτούν μια ανάμνηση μόνο της οικιακής ατμόσφαιρας με πόρτες, χώρους ορισμένης χρήσης και αντικείμενα-έργα ορόσημα της χρήσης των ενοίκων, που θα συνοδεύονται από ηχητικές παρεμβολές. Εκεί, μέσα στο σκοτάδι ή το ημίφως μπορεί να σταθεί κανείς στο κατώφλι ανάμεσα στο παρελθόν και σ' εκείνο που χάθηκε για πάντα.

Το σκόπιμο εγχείρημα της μεταφοράς σε ένα οικείο αλλά και «intime» μικρόκοσμο θα αποτελέσει ένα ταξίδι «εν μέσω της πικρότητας πραγμάτων αποκρύφων», όπως έγραψε ο Rosetti για την «Μαντόνα των Βράχων του Ντα Βίντσι». Το φανταστικό του κοινού θα ενεργοποιηθεί σε μίαν αφηγηματική μυθοπλασία και, με εμπειρίες καθόλου συμβατικές, θα ξετυλιχθούν μπροστά του τα ίχνη της ζωής μιας ζωντανής ανθρώπινης πόλης που εξελίσσεται, αλλάζει μορφή αλλά και διατηρεί την μνήμη και την ιστορία της. Το πρόσχημα του «σπιτιού με ταυτότητα» γεμάτου μνήμες είναι και το όχημα του καλλιτέχνη να διεισδύσει σε μια πτυχή της ιστορίας της πόλης, μιας αρκετά μακρόχρονης περιόδου τριάντα περίπου ετών. Τα κύρια σημεία αναφοράς του είναι ο τόπος και οι άνθρωποι, οι γειτονιές της Ελευσίνας, τα παιδιά με την αθωότητα και τις προσδοκίες τους καθώς και η κοινωνία μιας αναπτυσσόμενης βιομηχανικής πόλης.

Ο Κοντοσφύρης με την εικαστική εγκατάσταση στο σπίτι «στην δίχως πόθο απουσία / στην γυμνή μοναξιά / στα σκαλοπάτια του θανάτου...» (Ελυάρ) μας οδηγεί στο σήμερα της ζωής και του μέλλοντος, στα σημερινά παιδιά της Ελευσίνας που θα έχουν ενεργό ρόλο στην νοτιή συνέχεια της έκθεσης, φιλοξενώντας στα σπίτια τους από ένα έκθεμα για ορισμένο χρονικό διάστημα. Η διάδραση της έκθεσης με το παρόν της πόλης, τους κατοίκους, τους μαθητές της, αφήνει την υπόσχεση μιας άλλης ανάμνησης, αυτής του μέλλοντος.

Λουίζα Καραπιδάκη
ιστορικός τέχνης,
επιμελήτρια της έκθεσης

**Ηχογρα-
φία πρώτη,
Ελευσίνα**

12.4.2010

00.55' [...]

ένα μαξι-

λάρι για το

σκύλο

Μέσα σε πλήθος κατοικιών, γεμάτων από απομνημονεύματα, η ζωή της κατοικίας Πατρινού επί της οδού Δραγούμη 37 στην πόλη της Ελευσίνας τροφοδοτεί με ίχνη ανεξάλειπτα τη νεότερη ιστορία του τόπου αυτού. Η οικογένεια επιλέγει να ζήσει στο επαρχιακό περιβάλλον της Ελευσίνας και όχι στην Αθήνα. Ο ίδιος ο Ανδρέας Πατρinός μετακινείται καθημερινά προς το εργοστάσιο με τα πόδια.

1.13' [...] Το δωματιάκι αυτό ήταν ένα μικρό δωματιάκι, που λέγαμε το καμαρίνι και καθόταν η γιαγιά, η γιαγιά η οποία δεν ήτανε μεγάλη, πιο νέα από μένα ήτανε, και καθόμαστε, περνούσαμε πολλές ώρες, τρώγαμε το πρωινό πάντοτε εδώ, στο δωματιάκι αυτό.

3.59' [...] Το γραφείο του πατέρα. Καθόταν με την πλάτη στο παράθυρο.

4.52' [...] Και αυτό το δωμάτιο, αν θέλεις να μάθεις, έχει γίνει κοιτώνας όλων των στρατών κατοχής. Δηλαδή οι αντάρτες... Οι Γερμανοί το είχαν καταλάβει όλο το σπίτι, το είχανε πάρει όλο το σπίτι οι Γερμανοί και μας είχαν εκδιώξει εμάς και είχαμε πάει και μείναμε στο εργοστάσιο. Στην πρώτη φάση μείναμε σε αυτό το δωμάτιο και επάνω. Εδώ το είχανε πάρει, το γραφείο με την κουζίνα το είχανε πάρει οι Γερμανοί. Και μετά την κατοχή, όταν ήρθαμε εδώ μετά την απελευθέρωση εδώ ήταν ΕΑΜ, ΕΛΑΣ, Ταξιαρχία του Ρίμινι. Όλοι είχανε περάσει.

6.23' [...] Έμενε και ο Λιάνης, ο υπασπιστής του Τσακαλώτου.

7.19' [...] Εδώ ήταν η τραπεζαρία. Ήταν το κύριο δωμάτιο στο οποίο μέναμε, ήταν το πιο μεγάλο. Πάντα εδώ τρώγαμε, κάθε μεσημέρι και το βράδυ και περνούσαμε πολλές ώρες εδώ. Εδώ πέρα τις περνούσαμε τις πιο πολλές ώρες. Εδώ ήταν το πιάνο. Το τραπέζι ήταν στη μέση. Είχε τις οκτώ καρέκλες για τα μέλη της οικογένειας. Δύο πολυθρόνες ξέρω ότι είχε επίσης εκεί θυμάμαι. Και εκεί ήταν ένα τζάκι, το οποίο δεν χρησιμοποιήθηκε ποτέ ως τζάκι και είχαμε βάλει μια εταζέρα. [...] Ερχόταν... πολλοί από το σχολείο, όταν θέλανε να μας δείξουνε κάτι στο πιάνο, η μία τάξη από το σχολείο ερχόταν εδώ, η τάξη μου. Ερχόμαστε εδώ με έναν καθηγητή που είχαμε τρελό και μας μάθαινε διάφορους ήχους.

13.32' [...] Όλος αυτός ο χώρος ήταν η κουζίνα. Μια μεγάλη κουζίνα. Μια πολύ μεγάλη κουζίνα. Εδώ υπήρχε μια ωραία ιστορία. Είχαμε ένα ψυγείο, πάγου ψυγείο μικρό. Όταν είχαν καταλάβει το

σπίτι οι Γερμανοί και έμεναν εδώ μέσα οι Γερμανοί είχαν βάλει κάτι σοκολάτες μέσα στο ψυγείο. Και όταν ήρθαν να τις πάρουν τις σοκολάτες, έλειπε μία σοκολάτα. Και μας έκαναν ολόκληρη φασαρία ότι κάποιος έφαγε τη σοκολάτα. Και λέγαμε εμείς ότι κανείς δεν έφαγε τη σοκολάτα. Και όταν φεύγαμε από το σπίτι, όταν μας διώξαν, η σοκολάτα βρέθηκε κάτω από το ψυγείο. Για μία πλάκα σοκολάτα. Αυτό το θυμάμαι με τη σοκολάτα.

14.45' [...] Μετά βάλουμε κανονικό ψυγείο...

14.58' [...] Εδώ είναι το υπόγειο. Και κάτω, έμενε στο ένα δωμάτιο η κοπέλα και το άλλο το δωμάτιο το είχαν αποθήκη. Και εδώ ψόφησε και ο σκύλος μας, ο οποίος κάποτε λύσσαξε. [...] Είχαμε ένα σκύλο, Φλυν νομίζω τον λέγανε. Αυτός είχε λυσοάξει, λύσσαξε, δάγκωσε τη μαμά, δάγκωσε τη γιαγιά και πήγε κάτω και ψόφησε. Πήγε μόνος του κάτω, έσκισε όλα τα στρώματα και ψόφησε. Και μετά η γιαγιά μου και η μάνα μου πηγαίνανε και κάνανε αντιλυσσική θεραπεία. Υπήρχε η υποψία ότι είχε γλύψει και τα παιχνίδια της Μερόπης. Και δεν ξέρανε τι να κάνουνε για τη Μερόπη που ήταν μωρό. Αυτές ήταν οι φασαρίες με το σκύλο.

16.45' [...] Ο περιστερώνας και η γιαγιά που ταΐζει τα περιστέρια...

17.50' [...] Επίσης δεν υπήρχε αυτή η πόρτα που έχει αναπτυχθεί εδώ σ' αυτό το [...]. Εδώ σ' αυτό το δωματιάκι, εδώ που έκανα μπάνιο, δεν υπήρχε αυτή η πόρτα, υπήρχε μόνο ένα παράθυρο. Δεν υπήρχε πρόσβαση στον εξωτερικό χώρο. Είχαμε την πρόσβαση της κουζίνας και την εξωτερική πόρτα. Χρησιμοποιούσαμε την εξωτερική πόρτα. Μόνο η υπηρεσία από εκεί ή όταν βγαίναμε στον κήπο.

18.31' [...] Σ' αυτό το δωματιάκι το μικρό, το καμαρίνι, όπως το λέγαμε, που τρώγαμε πρωινό και περνούσαμε πάρα πολλές ώρες με τη γιαγιά εδώ. Εδώ ερχόμασταν πρωινά με τη γιαγιά, όταν ερχόταν η ράφτρα. Ζούσαμε όμως στην τραπεζαρία...

19.09' [...] Το γραφείο του μπαμπά ήταν μόνιμα κλειστό. Εκεί βαφτίστηκε και η Μερόπη.

21.25' [...] Όταν έγινε η ιστορία με τον σκύλο που λύσσαξε, ο σκύλος είχε δαγκώσει και την κατσίκα. Και έτσι ο πατέρας μου, επειδή φοβόταν μήπως λυσοάξει και η κατσίκα, της έκανε αντιλυσσική θεραπεία. Της έκανε ενέσεις ο μπαμπάς, αντιλυσσικές ενέσεις που του είχαμε δώσει.

24.57' [...] Η σόμπα.

25.21' [...] Η κρεβατοκάμαρα των γονιών.

27.00' [...] Το δωμάτιο της Άνας.

Το σπίτι της οικογένειας Πατρινού κατασκευάστηκε, κατοικήθηκε, εγκαταλείφθηκε αλλά δεν καταστράφηκε. Λειτουργεί ως Μουσείο περιοδικών εικαστικών εκθέσεων. Το κτίριο των εκθέσεων δεν κατοικείται, είναι ακατοίκητο. Αυτό το ακατάστρεπτο κτίριο φυλάσσεται από την Αφροδίτη, φύλακα εξυπηρετικό, μαινάδα, δαίμονα και υπηρέτη των τεχνών. Ένα απόγευμα η Αφροδίτη μου μηρυκάστηκε τα σκονισμένα χρόνια της τσιμεντοσκονούπολης, μου μίλησε για την αφρόνιστη πόλη της Ελευσίνας, με τις μπουγάδες σκονισμένες από ριπές ρύπων τσιμέντου. Η Αφροδίτη υπηρετεί το κρυμμένο θάρρος που ανακάλυψα στους κατοίκους των σπιτιών της Ελευσίνας.

Χ. Κ.

Ομόνοια, 15/9/2010

A. Το Μουσείο της προηγούμενης ημέρας
B. Το σπίτι της επόμενης ημέρας

Τα μουσεία συνηθίζουν να αποτελούν χώρους διανοητικής «ανάπαυσης», αποθήκευσης προγονικών εικόνων, εμπριέχοντας εν τη γενέσει τους ένα είδος αταβισμού και γι' αυτό μετασχηματίζονται, καμιά φορά, σε τόπους λατρείας, εκκλησίες χωρίς τις εκδηλώσεις τελετουργίας. Η θεληματική επιλογή των καλλιτεχνών για αιχμαλωσία στον «μουσειακό κήπο» μπορεί να αλλοιώσει τον αρχικό προορισμό των εικαστικών έργων, να τους ορίσει έναν απροσδόκητο εκφραστικό ρόλο ως οφθαλμικά (λατρευτικά) αντικείμενα. Η τέχνη, ωστόσο, είναι διπολικό προϊόν ενέργειας. Υπάρχει ο πόλος αυτού που δημιουργεί το αντικείμενο τέχνης και ο πόλος αυτού που το κοιτάζει μετουσιώνοντάς το, μέσω της μέθεξης, σε έργο τέχνης. Και οι δύο πόλοι είναι ίσης σημασίας. Γι' αυτόν, ακριβώς, το λόγο, τα μουσεία δεν μπορεί να είναι χώροι λατρείας. Η υστεροφημία είναι μια πλευρά του θεατή. Άρα οι εκθεσιακοί χώροι φτιάχνονται για τους θεατές. Ο ανήσυχος ραβδосκόπος θεατής ραβδосκοπεί πεδία του πνεύματος και της καρδιάς αναζητώντας την υδάτινη πηγή της έμπνευσης του καλλιτέχνη.

Στην έκθεση *Δύση*, θα ήθελα να επαναλειτουργήσω το Μουσείο-Πολιτιστικό Κέντρο «Λεωνίδας Κανελλόπουλος» της οδού Δραγούμη 37 στην Ελευσίνα ως οικία, επαναφέροντας τη μνήμη του αλλοτινού σπιτιού του Ανδρέα Πατρινού. Θα ήθελα να προσδιορίσω στην παρουσία του ένα είδος απουσίας, καθώς μοιάζει περισσότερο να υπάρχει κάπου αλλού παρά να είναι εκεί όπου βρίσκεται. Λειτουργεί σαν Kunsthauς από το 2005, γεγονός που συμφωνεί με την προσπάθεια της τοπικής κοινότητας να αναζητήσει μια πιο πηγαία χρήση του. Τα κτίρια παύουν να είναι κοιτώνες ή χώροι καθιστικής εργασίας, γίνονται πιο διασκεδαστικά όταν είναι απροσδόκητα. Είναι μεγάλη τύχη που τώρα ανοίγεται μια πλατεία γύρω από το παλιό σπίτι. Είναι σαν να το ντύνουν με ένα φόρεμα που σέρνεται σ' όλο το τετράγωνο. Αυτό είναι διασκεδαστικό. Αρχίζει κάποιος να νιώθει ότι η ύπαρξη του σπιτιού αντικρούει την λογική πραγματικότητα, την ιδιότητα. Είναι δημόσιο και δεν φιλοξενεί μόνιμη έκθεση εικαστικής τέχνης.

Επιχειρώντας να διατρέξω την άλλοτε οικία Πατρινού, με την έμμονη δράση της αποκάλυψης της πρότερης ζωής της, προσδίδω αξία συνεκτικότητας στην άλογη συνείδηση της άγνοιας του «ποιος είναι αυτός» και «από πού έρχεται» ή «ποιος είμαι εγώ» και «από πού έρχομαι», «σε ποιον αυτός αναφέρεται» ή «για ποιον εγώ μιλάω». Είναι εντυπωσιακός ο τρόπος με τον οποίο το πνεύμα αναδύεται

από την άγνοια, από την καμπή (τη δύση) της ανθρώπινης ευφυΐας πάνω προσπάθεια οικειοποίησης του περιβάλλοντος κόσμου. Το απροσδόκητο και η οικειοποίηση της ιστορίας της οικογένειας που έζησε εκεί 30 χρόνια, που ευθυγραμμίστηκε με τα τρέχοντα ιστορικά γεγονότα της εποχής, θα συρρικνωθούν από εμένα σ' ένα και βασικό πρόσωπο-δράστη: τον Ανδρέα Πατρινό του Νικολάου, που στέκει όρθιος προϋπάντης στο πλατύσκαλο της εισόδου με έναν σκύλο. Προσκαλεί στο κατώφλι της έκθεσης τους ραβδοσκοπούς θεατές να ανακαλύψουν το καταφύγιο της προσωπικότητάς του. Ένα καταφύγιο ερημώνας, ένα καταφύγιο της τέχνης παρούσης, μια ιστορία για την μοναξιά των κτιρίων. Για να αναγεννηθεί κάτι πρέπει πρώτα να πεθάνει. Ο Πατρινός πέθανε το 1963. Το σπίτι Πατρινού πέθανε κι αυτό. Επαναχρησιμοποιείται το 2005.

Αυτές είναι δύο στιγμές. Το σπίτι δεν μπόρεσε να μεταφέρει το είναι του από την μια στιγμή στην άλλη και να σχηματίσει μια διάρκεια όπως έγινε από το κτίσιμό του μέχρι την ερήμωσή του. Αυτό είναι μοναξιά, η μοναξιά ανάμεσα σε δύο στιγμές. Η τραγική απομόνωση της στιγμής επιβεβαιώνεται από εμένα με ένα είδος δημιουργικής βίας. Ο χρόνος είναι για την οικογένεια απομονωμένος, αποκομμένος στο πανάκριβο παρελθόν. Παρουσιάζω την μοναχική στιγμή στο κατώφλι σαν συνείδηση της μοναξιάς της. Αναμορφώνω τα φαντάσματα του παρελθόντος σε αυταπάτες του μέλλοντος διερμηνεύοντας την πλήρη ισοτιμία της παρούσας στιγμής και της πραγματικότητας.

Το εσωτερικό του εκθεσιακού χώρου χάσκει κενό, σκοτεινό, ανεξερεύνητο. Ανησυχώ: αποκομίζει ο ανήσυχος θεατής τα αναμενόμενα κέρδη; Μόλις διαβείς την έκθεση «Δύση» μπαίνεις σ' αυτό που λέμε «πελώριο θάνατο», ο οποίος καλύπτει τους κατεστραμμένους κόσμους και τα σβησμένα στερεώματα. Το τρομερό παρόν του χώρου είναι το πέρας της έκθεσης. Έτσι, περιλαμβάνει μέσα στα ερέβη του μέλλοντος όλες τις διαμελισμένες στιγμές αυτής της έκθεσης και των εκθέσεων που θα ακολουθήσουν. Στο τέλος, προτείνω η έκθεση να διασωθεί, διάσπαρτη πια, στα σπίτια της πόλης με την μορφή δάνειων έργων, προσωρινών αποθηκών μνήμης, «σπιτωμένων γάτων».

Αυτό το χαρακτηριστικό της διάρκειας ανατρέπει προσχηματικά αυτό που μελετώ, το απόμακρο παρελθόν μιας αστικής οικογένειας σε μια μικρή επαρχιακή πόλη. Το αόρατο φάντασμα ανασύρεται από τη

λήθη αργά και αναβιώνει συνεκτικά και σταθερά –μέσα από το κενό–
ώστε να συγκρατήσουμε την ατομικότητά του σαν ένα πλήρες ον (βλ.
σχετικά το κείμενο «Σε αναζήτηση μια οντογραφίας»).

Για να απαρτιστεί μια πλήρης ανάμνηση, χρειάζεται η ανάμνηση
πολλών στιγμών. Στο πιο σκληρό πένθος συνειδητοποιούμε ότι το
μέλλον προδόθηκε. Έτσι και, όταν έρχεται η συντριπτική στιγμή που
το αγαπημένο πρόσωπο κλείνει τα μάτια, τότε προαισθανόμαστε
την πραγματικότητα. Η πραγματικότητα μετά το θάνατο του Ανδρέα
Πατρινού με την μετακόμιση της οικογένειας, την ερήμωση του
σπιτιού και τη θεσμοποίησή του ως οικία-πινακοθήκη είναι η δωρήτρια
της εξεικόνισης του Πατρινού.

Αναμοχλεύω τη σχέση καλλιτέχνη-θεατή με το πρόγραμμα
δανεισμού εικαστικών έργων, με το οποίο το Μουσείο-Πνευματικό
Κέντρο θα προσφέρει σε κατοικίες της Ελευσίνας «τέχνης κοινωνία».

Χ. Κ.

Ομόνοια, 10/1/2010

Η διακρι- τικήτητα ως τόπος ζωής

Η αφήγηση της διακριτικότητας

Όταν μια ιδέα σου κυλήσει στο μυαλό, όταν σε διατρέχει πάνω-κάτω αλλά είναι κάτι που ξεφεύγει διαρκώς, κάτι που δεν θα το γράψεις, κάτι που αδυνατείς να το μεταφέρεις κι όμως το σκέφτεσαι, τότε αναγκάζεσαι να την εφαρμόσεις, τότε τη διαπράττεις, τότε την υλοποιείς, τότε χρησιμοποιείς την τέχνη και τις εφαρμογές της.

Έτσι προσαρμόζεται η «λογογνωσία» στο αντικείμενό της σαν ένα είδος παραλλαγής του λόγου. Κουτσομπολιά, ιστορίες, αφηγήσεις, αδιακρίσιες, που συνέλεξα με οδήγησαν από τα τεχνάσματα της βιωμένης ιστορίας στα τεχνάσματα της ιστορίας της αφήγησης. Στην αφήγηση το θέμα δεν είναι πια να αποδώσουμε όσο πιότερα γίνεται την «πραγματικότητα». Η ιστορία που αφηγούμαστε δημιουργεί ένα χώρο μυθοπλασίας. Είναι «επίσης σχοινοβατική πράξη, εξισοροπητική χειρονομία στην οποία συμμετέχουν η περίσταση (τόπος, χρόνος) και ο ίδιος ο αφηγητής»¹.

Στις αρχές του 21ου αιώνα μού προτείνεται μια ιστορία που άκουσα ή διάβασα και την αναστηλώνω με ένα ανθρωπολογικό πνεύμα ως ξένο αντικείμενο ως προς εμένα. Σ' αυτόν τον ενδιάμεσο ανθρωπολογικό χώρο, η απόλαυση της αφήγησής μου προσλαμβάνει ξαφνικά και επιστημονική σημασία. Προσπαθώ να ασκήσω και την τέχνη του σκέπτεσθαι. Η σκέψη μου βυθίζεται στην υλικότητα του τσιμέντου. Ο ήρωας μου, Ανδρέας Πατρινός, συνδέεται με το τσιμέντο ως ο πρώτος τεχνικός διευθυντής του εργοστασίου τσιμέντων TITAN και ο πρώτος κάτοικος της οικίας της οδού Δραγούμη στην Ελευσίνα. Αργότερα ο TITAN χάρισε την οικία στην πόλη της Ελευσίνας για να χαθεί η μνήμη ή να υπάρξει μια ευκαιρία να συσταθεί.

Εγώ, αφηγητής, αρπάζω την ευκαιρία να μετατρέψω τη μνήμη του σπιτιού σε μέσο μετασχηματισμού του τόπου (όπου τόπος είναι στη συγκεκριμένη περίπτωση το πολιτιστικό κέντρο, το μουσείο περιοδικών εκθέσεων). Η μνήμη από βουβή εγκυκλοπαίδεια πράξεων ενικών προσδοκά να τις ενώσει με το χρόνο, τον καιρό, και να γίνουν πληθυντικός. Για να αρθρωθεί ο χρόνος πάνω σ' έναν οργανωμένο χώρο (το σπίτι Πατρινού με την επαναχρησιμοποίηση

1. Τα αποσπάσματα από το: Σερτώ Ντε Μισέλ, *Επινοώντας την Καθημερινή Πρακτική – Η Πολύτροπη τέχνη του πράττειν*.

του ως Πολιτιστικό Κέντρο περιοδικών εικαστικών εκθέσεων) πρέπει να εμψυτευτεί η μνήμη. Τότε είναι «η ώρα του ισορροπιστή, η στιγμή της τακτικής, η στιγμή της τέχνης». Ο Ανδρέας Πατρinός γυρίζει σπίτι του μαζί με τους θεατές της έκθεσης *Δύση*. Θα συλήσουν το σπίτι, θα αποθησαυρίσουν τη μνήμη και γεγονότα καινούργια θα συμβούν. Οι επισκέπτες θα αρπάξουν την μετασχηματισμένη μνήμη με τη μορφή μικρών τσιμεντένιων γλυπτών. Τοποθετώντας τα σε οποιαδήποτε σημείο του σπιτιού τους το μετασχηματίζουν σε προθήκη μιας ανοιχτής τεράστιας πινακοθήκης σε όλη την πόλη. «Οι τόποι είναι αποσπασματικές και αναδιπλωμένες ιστορίες, παρελθόντα κλεμμένα από τη δυνατότητα να διαβαστούν από τον άλλον, στοιβαγμένοι χρόνοι που μπορεί να ξετυλιχτούν, αλλά βρίσκονται εκεί περισσότερο σαν αφηγήσεις εν αναμονή, παραμένοντας σε γριφώδη κατάσταση.»

Απρόβλεπτα το σπίτι μεταμορφώθηκε σε πινακοθήκη, η αυλή του διπλασιάστηκε σε κοινόχρηστη πλατεία, η πινακοθήκη απλώθηκε στην πόλη, ο χρόνος αυτού του σπιτιού είναι συνδεδεμένος με το απίθανο, με το διαφορετικό έως την άπιαστη αναγκαιότητα.

Κατάργηση την αναγκαστική πειθαρχική στοίχιση των έργων στην καινούργια πινακοθήκη και περιπλανώ τα έργα εκεί έξω, χάρισμα στα τσιμεντωμένα πνευμόνια των προπάπων. Οι κάτοικοι, οι επισκέπτες, θα δανείζονται τα έργα, αχρημάτιστα, βολικά στο κομοδίνο του υπνοδωματίου ή εκεί που μπαίνει το χριστουγεννιάτικο δέντρο, κάπου αξόδευτα στο σπίτι εύκολα για να γεννηθεί μια καινούργια ιστορία, μια άλλη ματιά στο πώς βιώνεται η τέχνη.

Χ. Κ.

Ομόνοια, 27/9/2010

**Σε ανα-
ζήτηση**

μιας

**οντογρα-
φίας**

Στην αναζήτηση της οντογραφίας ενός προσώπου προσπαθείς να συνειδητοποιήσεις τις ιδιαιτερότητες και να διευκρινίσεις τη γενεαλογική μορφή που αποκτούν όλες οι διαδικασίες για την αλήθεια αυτού του προσώπου, όταν προσκρούουν σε εμπόδια εγγενή στον «κόσμο» μέσα στον οποίο ξετυλίγονται. Το 1902 ένας αστός τεχνοκράτης οργανώνει τη λειτουργία ενός εργοστασίου τσιμέντου σε έναν τόπο με ξεχασμένη την σημασία του. Είναι το πρώτο εργοστάσιο τσιμέντου στην Ελλάδα και χτίζεται στο αρχαιολογικό περιβάλλον της Ελευσίνας για να χρησιμοποιήσει την παράκτια πρόσβαση.

Η υποκειμενική τυποποίηση ενός τέτοιου ζητήματος αναδεικνύει κυρίαρχη την προβεβλημένη λεπτομέρεια, τη στιγμή της αλήθειας όπου μια δυαδική επιλογή (κάνω τούτο ή εκείνο) αποφασίζει για το γίνεσθαι της όλης διαδικασίας. Λέω π.χ. την αλήθεια: «Κάθε ζωή έχει ανάγκη το σκοτάδι». Ο καινοτόμος τεχνοκράτης της Ελλάδας του '60, πρωτοπόρος ενός νέου βιομηχανικού «σύμπαντος», που συμβόλιζε την υπέρτατη ανάπτυξη, βάδιζε ηγετικά τη νικηφόρα πορεία του επί της φύσης... Άλλη αλήθεια: «Ή στο σταυρό ή γκρεμισμένος». Γκρεμισμένος, γιατί η ανθρώπινη δράση γίνεται υπερφίαλη και αγνοεί τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις. Κατακρημνίζεται από τον φέροντα τσιμεντένιο τοίχο μεγάλου ύψους και εύθραυστου πάχους, σαν τον έκπτωτο άγγελο του Paul Klee, που εκτινάσσεται, σπρωγμένος από τον ισχυρό ανεμοστρόβιλο της τεχνικής ανάπτυξης, με την πλάτη προς το μέλλον, κοιτάζοντας, ωστόσο, τα συντρίμια του παρελθόντος.

Στο σκοτάδι, στο θάνατο, η σκέψη από ιδιότητα της ψυχής γίνεται σιωπή. Η επιστήμη είναι ο επιστάτης του θανάτου, μια επιστήμη πάνοπλη, μπούμερανγκ, θεραπευνίδα με δικό της σφαγείο, παραγωγική. Η γνώση είναι σύμβολο της εμπειρίας αλλά δεν μπορεί να είναι η ίδια εμπειρία. Η πανοπλία της γνώσης ντύνει και προστατεύει τέλεια την ψευδή ανάγκη της προόδου μιας κοινωνίας, την ψευδή ποιότητα, το «κέρδος» της «αγέλαστου πέτρας».

«Χέρια έξω από τους νόμους της παραγωγής
σε έργα που δεν τα είχε ανάγκη ο καιρός –
σταυρώθηκαν –

τετέλεσθαι

.....

υπογραφή: ο κτήτωρ τον κώδικα»

Ο Ανδρέας Παρινός, ως φορέας της εποχής του, της τάξης του, της έμβιας ζωής του μπλέχτηκε σε μια σειρά γεγονότων, που είναι δυνατόν, αν και συχνά δύσκολο, να τα γνωρίζουμε, αλλά δεν έχουμε αυτή τη στιγμή τον τρόπο να τα προσεγγίσουμε. Ποιοι επέλεξαν να χτίσουν το εργοστάσιο στα ερείπια της κατοικίας της Δήμητρας και ποιοι αποφάσισαν την εμφραγματική λειτουργία του; Ποιοι οργάνωσαν τη συστηματική εκμετάλλευση μιας πανάρχαιας γης; Ποιοι πίστεψαν; Ποιοι προδόθηκαν; Ποιοι ύψωσαν τα πέντε φουγάρα της καθόδου του στον Άδη; Αυτός ο θάνατος μας καλεί να στοχαστούμε το σημείο όπου εφεξής δεν είναι επιτρεπτό να λιποψυχήσουμε.

Μια λεπτομέρεια είναι η στιγμή της αλήθειας όπου μια δυαδική επιλογή (κάνω τούτο ή εκείνο) αποφασίζει για το γίνεσθαι της εικαστικής έκθεσης. Κάνω τούτο, ερημώνω το σπίτι, το αδειάζω. Κάνω τούτο, τυφλώνω τους χώρους του με σκοτάδι. Κάνω τούτο, επαναλειτουργώ τις πόρτες της διακριτικότητας του σπιτιού σαν βράγχια της μνήμης που έχασε. Κάνω τούτο, ζητώ από τους επισκέπτες να συλήσουν το εγκαταλελειμμένο ταφικό σπίτι μιας ψυχής, συμβόλου του αστικού επιστητού.

Χάρης Κοντοσφύρης

www.harriskondosphyris.com
info@harriskondosphyris.com

Γεννήθηκε στη Μυτιλήνη της Λέσβου το 1965. Ζει και εργάζεται στην Αθήνα.

Σπούδασε σκηνοθεσία στη Σχολή Χατζίκου στην Αθήνα (1984-1987) και στην Ανωτάτη Σχολή Καλών Τεχνών (Α.Σ.Κ.Τ.) στην Αθήνα (1987-1993).

Έχει συμμετάσχει στην 3η Μπιενάλε Νέων Καλλιτεχνών Μεσογειακών Χωρών στη Μπολόνια της Ιταλίας (1988), στο Ίδρυμα ΔΕΣΤΕ (1991), στην *Configura2* στην Ερφούρτη της Γερμανίας (1995), στο Φεστιβάλ Δρόμου στο Ισμίτ της Τουρκίας (2001), με εγκαταστάσεις του στο Μοναστήρι Φυρογίων της Σίφνου από το 1999 έως το 2001, στο Ίδρυμα Κυδωνιέως στην Άνδρο (2007) και στην Γκαλερί Λόλα Νικολάου στη Θεσσαλονίκη μαζί με τον Πύργο Τσακίρη (2008).

Το 2004 παρουσίασε το *Αθήνα-Πεκίνο* στην Αθήνα (σε συνεργασία με την CheapArt), στην 26η Μπιενάλε του Σάο Πάολο της Βραζιλίας (2004) με Εθνική Επίτροπο την Ειρήνη Σαβαννί και στη 2η Διεθνή Μπιενάλε του Πεκίνου (2005).

Το 2007 παρουσίασε την ατομική έκθεση *Adorno in Love* στην Globe Gallery, Newcastle της Αγγλίας και διοργάνωσε στην Αθήνα από κοινού με τους εικαστικούς Ζωή Παππά και Christean Rupp την εικαστική έκθεση *Trauma Queen*. Το 2009 παρουσίασε την έκθεση *Ηλεκτρική Σπίτι* στην Γκαλερί Ζουμπουλάκη στην Αθήνα και συμμετείχε στην 2η Μπιενάλε της Θεσσαλονίκης στην έκθεση *Πράξις: Προσωπικό=Πολιτικό* σε επιμέλεια Θοδωρή Μάρκογλου και Αρετής Λεοπούλου. Το 2010 παρουσίασε την εγκατάσταση *Δύση* στο Πολιτιστικό Κέντρο «Λεωνίδας Κανελλόπουλος» του Δήμου Ελευσίνας με επιμέλεια της Λουίζας Καραπιδάκη, με την ευκαιρία της οποίας κυκλοφόρησε το βιβλίο του *Έσοπτρο+*.

Συνολικά, έχει πραγματοποιήσει 14 ατομικές εκθέσεις και έχει συμμετάσχει σε πολλές ομαδικές εκθέσεις στην Ελλάδα και το εξωτερικό.

Το 2003 εξέδωσε το βιβλίο του *Έσοπτρο* από τις εκδόσεις futura.

Από το 2007 διδάσκει στο Τμήμα Πλαστικών Τεχνών του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων και το 2010 εκλέχθηκε Επίκουρος Καθηγητής στη Σχολή Καλών Τεχνών του Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας (Φλώρινα).

Το έντυπο αυτό εκδόθηκε με την ευκαιρία της έκθεσης του Χ.Κ. *Δύση*, που πραγματοποιήθηκε στο Πολιτιστικό Κέντρο «Λεωνίδας Κανελλόπουλος» στην Ελευσίνα τον Οκτώβριο του 2010.

Επιμέλεια έκθεσης: Λουίζα Καραπιδάκη
Γλυπτική ανατομία πορτρέτου: Σπύρος Λισγάρας
Διαδράσεις ήχου και εικόνας: Πέτρος Βρέλλης
Χορηγός τεχνικής υποστήριξης: Comrunideo – Γιάννης Μαλατάντης

Ευχαριστίες:
Αμπατζόγλου Πύργος, Πολιτιστικός Οργανισμός Δήμου Ελευσίνας, Γιάννης Μαλατάντης, Πύργος Σκιάνης, Γαβριήλ Καμπάνης, οικογένεια Πατρινού, Αλίτη Πατσέλης, Σπύρος Λισγάρας, Θανάσης

Μπερούτσος, Αφροδίτη Λία, Αθηνά Δασκαλάκη, Λεάνδρος Ντούνης, Πέτρος Βρέλλης, Στάθης Μαρκόπουλος, Δάφνη Ζουμπουλάκη, Πέτρος Δούμας, Μιχάλης Παπαρούνης, Πύργος Κοντοσφύρης, Γιώργος Τσακίρης, Λόλα Νικολάου και Λουίζα Καραπιδάκη.

Σχεδιασμός: Μιχάλης Παπαρούνης – Εκδόσεις futura
Επιμέλεια κειμένων: Κατερίνα Νασιάκα
Διόρθωση κειμένων: Εύη Πανταλού
Εκτύπωση - βιβλιοδεσία: ΨΙΜΥΘΙ ΕΠΕ – Νίκος Καρακώστας

© 2010 Χάρης Κοντοσφύρης & Πολιτιστικός Οργανισμός Δήμου Ελευσίνας

ΠΟΛΙΤΕΥΜΑΤΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ
ΔΗΜΟΥ ΕΛΕΥΣΙΝΑΣ